

> DÜBAM
DUNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

Darbe Sonrası Mısır Dış Politikası

> 2015 KASIM
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

DÜBAM

Darbe Sonrası Mısır Dış Politikası

Genel Yayın Yönetmeni
Akif Emre

Yayın Koordinatörü
Hazinadar Hasan Hız

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net/dubam

İÇİNDEKİLER

Hanine Hasan

Sisi'nin dış politikası, İsrail için neden büyük bir kazançtır?.....9

Akif Emre

Sisi Moskova'da Suriye'yi mi konuşuyor?.....15

Hüseyin Abdülaziz

Suriye Krizi ve Mısır'ın Politikası.....19

Ariyana Love

Mısır'ın girişimindeki soru işaretleri.....27

Zvi Barel

İsrail'in kardeşi El Sisi.....33

Ahmed Seyyid Necar

Mısır - Etiyopya ve Nahda Barajı draması.....37

Ali El Mücahidi

Mısır, Yemen'deki Suud saldırılarına katılmaya hazırlanıyor.....45

(SUNUŐ)

Mısır'da Arap Halkları Ayaklanmaları sonrası büyük bir devrim yaşandı. Onlarca yıl sonra demokratik bir seçimle Müslüman Kardeşler iktidara gelmişti. Fakat bu süreç pek kısa sürdü. 3 Temmuz 2013 tarihinde Abdülfettah El Sisi yönetime el koydu. Ve Mısır'da yeni bir 'Mübarek dönemi mi?' tartışmaları başladı.

Elinizdeki bu dosya, darbe sonrası Mısır'ın dış politikasını konu alan yazılardan oluşuyor. Mısır'ın İsrail ile ilişkileri, Gazze ve Filistin politikaları ve Suriye iç savaşında Mısır'ın diplomatik refleksleri incelenmektedir.

Çok yönlü düşünmeye kapı aralaması bakımından Dünya Bülteni okurlarının dikkatine sunuyoruz.

dübam

Sisi'nin dış politikası, İsrail için neden büyük bir kazançtır?

Hanine Hasan

Mısır tıpkı Mübarek döneminde olduğu gibi İsrail ve Batı'nın Filistin kuşatmasındaki işbirliği rolüne geri dönüyor. Ve bu son olmayacaktır.

Mısır 29 Kasım'daki Birleşmiş Milletler Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanımı Komitesi üyeliği için İsrail lehine oy kullanan ülkelerden biri oldu. Ardından hem ülke içinde hem de dışardaki Araplar tarafından şiddetle eleştirildiler. Mısır yönetimi yaptığı açıklamadaysa, Arap ülkelerini ayrı ayrı oylamalarının mümkün olmadığını dolayısıyla İsrail'in oylamaya dahil edildiğini ifade etti.

Ancak 11 Arap ülkesi, İsrail'in Filistin topraklarını işgali, mülksüzleştirme politikaları ve uluslararası hukuka ihlal ederek Filistinlilere şiddet politikalarını protesto etmek için çekimser oy kullanmıştı. Ve bu devletler İsrail'in BM organlarından çıkarılması gerektiğini de ayrıca belirtti.

Aslında Mısır'ın hesaplamaları, Filistinli komşusunun hızla marjinalleştirildiği şu yeni dönemde biraz farklı gözükmetedir. Mesele Mısır İsrail'in 1948 yılındaki kuruluşundan bu yana ilk defa İsrail lehine BM'de oy kullanmıştı. Bu tür bir yardım, İsrail Savunma Bakanı'nın Mursi'yi devirdikten sonra iktidara gelen Sisi için söylediği gibi tıpkı bir mucizedir.

Gazze Boğuluyor

Mısır'ın dış politikasının Filistin davasından geri çekilmesinden bu yana Filistin daha da tecrit edilmiş, Filistin ulusal birliği zayıflamış ve bu önemli ölçüde İsrail'in işine yaramıştır. Kahire yönetimi son dönemde Kudüs'ün Yahudileştirilmesi, 70 Filistinlinin cinayete kurban gitmesi ve üç haftada bin 500 Filistinlinin tutuklanmaları üzerine yaptığı kınamalar başarısız olmuştur. Zaten Sisi'nin Gazze Şeridi'nin tecrit altına alınması için bazı İsrail ve Filistinli yetkililerle işbirliği içinde olduğu da açıkça bilinmektedir.

Mısır'da 2011'deki devrim taleplerinden biri de Filistin için adil bir çözümdü. Ancak yeni rejim hem böyle bir talepten sıvışmış, hem de Camp David anlaşmasını revizyona uğratmıştı. Zamanla anlaşılıyor ki, tıpkı Mübarek döneminde olduğu gibi Sisi'nin dış politika önceliği İsrail'in güvenliği üzerine kuruludur. Ve Mısır rejimi Filistinli taraflar arasında ayrılık ve bölünmeden yanadır.

Mısır yönetimi, tıpkı İsrail'in terörizmle mücadele söylemine benzer bir şekilde Sina yarımadasındaki operasyonlarını birer tiyatro oyununa dönüştürüyor. Sina yarımadasında bulunan isyancı gruplar, Mısır'ın sosyo-ekonomik yapısından dışlanmanın bir sonucu olarak askeri darbe sonrası Mısır ordularına karşı saldırılarını arttırmıştı. Ancak buna karşılık Mısır ordusu yoğun güvenlik politikasını daha çok Gazze Şeridi'ni tecrit altına almaya odaklamıştır.

Zaten darbe sonrası Mısır'da bir terörist grup olarak sınıflandırılan Müslüman Kardeşlerin, Gazze Şeridi'ndeki bir uzantısı olarak algılanan Hamas günah keçisi gösterilmeye başlandı. İki milyon insanın kuşatılmasına sebep olan bu bahane aynı zamanda Mısır-İs-

rail ilişkilerinin sağlamaştırılması için önemli bir sebep oldu.

Terörizmle mücadele mi yoksa kışkırtma mı

Mısır'da devlet ve özel medya kanalları tarafından desteklenen Sisi, Filistinlileri Sina'da tırmanan şiddetin bir parçası olmakla suçluyor. Ancak şiddet konusunda her şeyden evvel Sisi'nin iç politikadaki baskıcı ve şiddet içeren ordu merkezli politikaları söz konusu. Ve bu politikalarında önemli bir destekçi olarak İsrail gibi müttefik bulmuş durumda.

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün son raporunda, Temmuz 2013 ve Ağustos 2015 arasında Gazze Şeridi sınırını boyunca Sina yarımadasında en az 3325 ev, toplu bina ve ofisin Mısır güçleri tarafından tahrip edildiğini açıkladı. Ordu, Gazze Şeridi'nde bir 'tampon bölge' kurmak için uzun düşünülmüş bir planın parçası olarak aileleri zorla tahliye etti.

Mısır yönetimi, Sina'ya savaşçı ve silah aktarıldığı gerekçesiyle Gazze'nin nefes almasındaki tek araç olan tünellere su basıyor. Oysa rejimin iddiasının hiçbir somut ve gerçeklik payı bulunmamaktadır. Bu tüneller Gazze'nin mal ve yiyecek tedarik edebileceği tek yoldur.

Bu tünellerin ortadan kaldırılmasına bağlı olarak Sisi rejimine İsrail tarafından bir ödül verildi. Bu ödül Mısır tankları, helikopter ve savaş uçaklarının Sina'da serbestçe dolaşımını içeriyor. Oysa Camp David'in bir koşulu olarak Sina'dan askeri çekilme hem Enver Sedat hem de Mübarek döneminde uygulanmıştı. Ayrıca İsrail'in Tamar doğalgaz rezervinin ortakları jeopolitik ve jeo-ekonomik bağları geliştirmek için Mısırlı Dolphimus adlı şirketle 1.2 milyar dolar anlaşma imzaladı. Bu anlaşmanın gereğince İsrail deniz bölgesinden

Mısır'a gaz tedarik edecek. Böylece İsrail karşı karşıya olduğu ve üç ana stratejik tehdidi olan 'terörizm, İran nükleer projesi ve Filistinlilere' karşı bir müttefik kazanmış gibi gözüküyor.

Şaşırtan bölgesel gelişmeler

Bununla birlikte Suudi Arabistan ve diğer Arap devletlerinin bilhassa Suriye ve Yemen'deki bölgesel krizlerde rolünün yükselmesi, Mısır'ın bölgede rolü azalmaktadır. Bu rolünün azalması, hem Yemen'deki müdahalede hem de Suriye'deki iç savaşta tutuk bir dış politika izlemesinin bir sonucudur.

Ancak her ne olursa olsun, geleneksel sınırların ve güç denklemlerinin çöktüğü ve dönüşümlerin yaşandığı bu coğrafyada, yönü belirsiz ve statükocu politikalar izlemek artık pek mümkün değil. 2011'deki devrim ortamını yerle bir eden Sisi'nin bu refleksi ne iç politikadaki gidişata istikrar kazandıracak ne de Sina'daki şiddet dönüşümünü durdurabilecektir.

İsrail'in güvenliğine yönelik kurgulanan Mübarek dönemi dış politikasına dönüş artık Mısır için daha kolaydır. Zira Batı ile ilişkilerinde çok önem veren Mısır'a müttefikleri Amerika ve Avrupa tarafından İsrail kartı koyulmuş durumda. Geçtiğimiz günlerde Sisi, BM Genel Kurulu'nda yaptığı bir konuşmada, bu hususta ne kadar samimi olduğunu ifade etmek için Arap ülkelerini kapsayacak şekilde Mısır ve İsrail arasındaki 40 yıllık barış sürecinin genişletilmesi çağrısında bulundu. Ve Sisi konuşmasında Arap coğrafyasında yükselen terörizme karşı 'istikrar faktörü' olarak Mısır'ın askeri önemine dikkat çekti.

Her halükarda Sisi'nin diktatörlüğü, Filistin ve Mısırlıların ortalama tehdit olarak görüldüğü bu dönemde İsrail ve ABD için önemli bir

kazanç. Zaten son dönemde Rusya ve Mısır yakınlaşmasına rağmen kendi sınırları dışında istikrar sağlamakta başarısız Mısır ordusuna ABD yıllık 1.3 milyar dolar yardım yapmaya devam etmekte.

İsrail'in güvenliğini garanti etmesine rağmen, Sisi büyük olasılıkla değişen bir Arap coğrafyasında otoriter rejimini devam ettirmekte başarılı olamayacaktır. On binlerce insanın rejim tarafından öldürüldüğü ve hapse atıldığı Mısır'da demir yumruk politikaları artık sürdürülebilir değildir. Eğer Mısır'da reformlar gerçekleşmediği takdirde Sisi sadece kendi ülkesini değil, aynı zamanda Filistin'i de istikrarsızlığa sürükleyecektir.

Kaynak: Middle East Eye

Dünya Bülteni için çeviren: Hazinadar Hasan Hız

dübam

Sisi Moskova'da Suriye'yi mi konuşuyor?

Akif Emre

Bir yanda Suriye'de katliam devam ediyor, diğer tarafta Cenevre'de sanki zaman doldurmak için düzenlenmiş barış seansları... Uzatmalardan sonra toplanan Cenevre 2'de aynı masada tarafların oturtulmuş olmasından öte bir ilerleme sağlanamamış; ama sanki bir işaret beklercesine diplomatik çabalar devam ediyor. Tuhaf olan şu ki ağırlık koyması beklenen aktörlerin siyasi temsilcileri de çoktan görüşmeleri terk etmiş, salt diplomasiye sahayı bırakılmış görünüyor.

Tüm bu süreçte konuyla doğrudan alakasız görünen, Moskova'da yapılan bir görüşme de herkesin dikkatini çekti. Mısır'da darbe yapan General Sisi Putin'den icazet istercesine cumhurbaşkanlığına aday olacağını açıkladı ve Putin de bunu onayladı. Bu duruma Amerika'dan "Mısır"ı kimin yöneteceğine ABD ve Putin karar veremez (aslında Putin'i aşar demek istiyor)" anlamında bir açıklama geldi.

Mısır'daki siyasetin geleceği başlı başına bir sorun olarak dururken, Sisi'nin Moskova ziyaretinin Suriye ile nasıl bir alakası olduğu önemli soru. İlk bakışta doğrudan bir alaka kurmak imkansız; ancak soru "Suriye'nin geleceğinin Ortadoğu'da hangi bölge ülkesinin etki alanında şekilleneceği" yönünde sorulduğunda durum değişir.

Sisi'nin Moskova ziyaretini, Putin'den icazet almak olarak mı yoksa Mısır'ın Ortadoğu'nun geleceğindeki yerine dair altyapı ça-

lışmaları olarak mı okumalı? Görünen şu ki, Mısır"ın geleceğinin ne olacağı kesinleşmeden Ortadoğu"da yeni bir düzenlemeye gidilmek istenmiyor. Mısır"ın geleceğinin ne olacağının en önemli parametrelerinden biri İsrail ve dolayısıyla "Camp David denkleminin sürekliliği" ise diğeri ülkede siyasi aktör olarak devreye giren İslami hareketlerin, özelde Müslüman Kardeşlerin durumudur.

İhvan deneyiminin büyük ölçüde başka bir bölge ülkesi Suudi Arabistan"ın doğrudan etkisiyle devre dışı bırakılıp askeri vesayetin tekrar görünür olarak siyaseti dizayn etmesi Mısır meselesini çok katmanlı bir sorun küpüne dönüştürdü. İhvan artık istese de geleneksel alanına çekilemiyor. Askeri ve sivil bürokrasi, mevzilerini pekiştirse de bunun sürdürülebilirliğinden emin değiller ve dahası dış politikada eski dengelerin eski söylemlerle sürdürülmesi zorlaştı.

Tüm bu süreçte Suriye"nin geleceğini belirleyecek hiçbir inisiyatifin alınmayacağı tezi işte bu nedenle önemli. Zira Suriye"de apolitik Arap baharının dalgasıyla tetiklenen isyanın silahlı mücadeleye dönüşmesi ve bu yolla yeni bir Suriye"nin kurulmasının Türkiye"nin etkisine teslim edilmeyeceği kısa sürede anlaşıldı. Bu durum Ortadoğu"da boşalan nüfuz alanının Türkiye"ye verilmek istenmediği anlamına gelir. İran zaten fiilen taraf olduğu Suriye çatışmasının içinde olduğuna göre geriye kalan aktör: Mısır.

Mısırın siyasi dengeleri yerli yerine oturmadan böylesi bir rolü üstlenemeyeceğine göre ortaya çıkan sonuç: Mısır"a şekil verilmenden Suriye"de bir gelişmenin olması neredeyse imkansız.

Bu zamana kadar İran'ın, küresel sistemle yürüttüğü nükleer görüşmelerde, Suriye'deki etkisini ve rolünü pazarlık unsuru olarak kullandığı pekala söylenebilir. Fakat Suriye'deki etkisi ne olursa olsun Batı'nın Suriye ve dolayısıyla bölgenin şekillenmesinde İran'a belirleyici bir rol vermek istemeyeceklerini söylemeye gerek yok.

Türkiye'ye karşı uygulanan "önce cesaretlendirici, sonra adeta haddini bildirme dersine dönüşen süreç" gösterdi ki, Suriye'nin gelecek dizaynında kontrol dışına çıkmayacak, belli garantileri sağlamış Mısır'da yeni siyasal düzenin kurulması beklenmektedir.

Başa dönecek olursak, yavaş aksak ilerleyen, hatta hiç ilerlemeyen Cenevre 2 görüşmeleri ve muhalefete verilen desteğin cezalandırılmaya dönüşerek zamana yayıldığı göz önüne alındığında Mısır denklemi ile Suriye denkleminin birbiriyle çok ilişkili olduğu görülür.

Ortadoğu'da daha az iddiasız, İsrail'le sorunsuz ve özellikle Camp David denklemini koruyacak bir "oyun kurucu", daha doğrusu "oyuncu" bölgesel aktör olarak Mısır'da dengeler yerine oturmadan Suriye'de sonuç almak için Batılıların ağırlıklarını ortaya koymaya niyetleri yok. "Mısır"ı kimin yöneteceğine karar vermek Putin'in işi değil" diyen ABD sözcüsü, aslında Mısır'ın ne olacağının henüz netleşmediğini, bunu da Rusya'ya bırakmak niyetinde olmadıklarını belirtmiş oluyor. Mısır'da dengeler kurulmadan Suriye'nin ne olacağının kararı çıkmaz.

dübam

Suriye Krizi ve Mısır'ın Politikası

Hüseyin Abdülaziz

Diğer bütün Arap devletlerinin aksine Mısır, Suriye kriziyle ilgili net bir siyaset izlememeyi tercih etti. Ülkedeki iç karışıklılar ve son dört yıl içinde sürekli değişen iktidar nedeniyle, Suriye krizi için farklı siyasi pozisyonlar almasına yol açtı. Böylelikle 25 Ocak devriminden bu güne Mısırdaki Suriye için üç farklı siyasi tavır ortaya çıktı.

Askeri meclis

Suriye'de devrim kıvılcımı fiilen 18 mart 2011 de ateşlendiğinde, Mısır kendi büyük devriminin ilk aşamasının sonuna gelmek üzereydi. Hüsnü Mübarekin 11 şubat 2011 de Mısır devlet başkanlığını bırakmasıyla sona eren ilk aşamada, yönetim doğrudan askerin kontrolüne geçmiş ve mareşal Muhammed Hüseyin Tantavi seçimlere kadar geçici olarak ülkenin liderliğini üstlenmişti. Bu dönemde Kahire bölgedeki gelişmelere yeterince önem vermemiş, Suriyedeki durumla ilgili olarak halkın taleplerinin yerine getirilmesi, krizin siyasi olarak çözülmesi ve herhangi bir yabancı askeri müdahalenin kabul edilmemesi gibi genel ve yüzeysel açıklamalarda bulunmakla yetinmişti. Ek olarak da Arap liginin ağustos 2011 de Suriye rejimini reform yapma ve katliamları durdurma çağrısını destekleme dışında dişe dokunur bir adım atmamıştı.

Eylül 2011 de Kahire, Arap dünyasının Suriye için başlattıkları girişimlerine katılarak, Arap liginin, rejimin ordusunun şehirlerden çekilmesi ve muhaliflerle görüşülmesi gerektiği şeklindeki çağrılara destek verdiğini bildirdi. 12 Kasım'da Suriyenin Arap ligindeki üyeliğinin askıya alınması ve elçilerin Şam'dan çekilmesi kararı alındı. Mısırın pozisyonu önce itiraz şeklinde oldu ancak dört gün sonra Suriyeye gözlemci gönderilmesi kararını kabul etti. Kahire, Ocak 2012 de Arap liginin bir diğer girişimi Suriyede Ulusal Birlik Hükümeti kurulması ve Beşşar Esadın tüm yetkilerini Faruk Şara'ya bırakması çağrısını da desteklese de hem iç problemlerinin dışışleri bakanlığının performansı üzerinde etki etmesi hem de Suriye ile ilgili kararların Riyad ve Doha arasında sıkışıp kalması nedeniyle alınan kararların hiç birinde öncü rol oynamayı başaramadı.

Müslüman kardeşler ve Mursi

Askeri meclis Suriyede yaşanan krizde aktif rol oynamadı ancak Mısırdaki 28 Kasım 2011 de Müslüman kardeşlerin halk ve şura meclisinde yer almasıyla başlayan ikinci aşamada dengeler değişmeye başladı. Müslüman kardeşler yönetimi, askeri meclisin Suriye krizi ile ilgili olarak sorunun siyasi yolla çözülmesini içeren bildiriye saygı göstermekle birlikte, sorumluluğu Esada yükleyerek ülkede barışçıl şekilde başlayan gösterilerin kanlı bir iç savaşa dönüşmesinin sebebinin Esad rejimi olduğunu ifade etmeye başladı. Böylece Kahirenin siyasi tavrı, Suriyede halkın taleplerinin yerine getirilmesi, Esadın gitmesi ve demokrasinin tesis edilmesi şeklinde değişmeye başladı. Söylemleri uygulamalar takip etmeye başladı ve Şubat 2012 de Mı-

sır halk meclisi Suriye ile ilişkilerini dondurdu. Arap ilişkileri konseyi ise Suriyeli muhaliflerle görüşmeye başladığını duyurdu.

Kahire bununla da yetinmedi ve daha önemli bir adım atarak 19 şubatta Şamdaki elçisini çağırdı. Dışişleri sözcüsü bu kararı Mısır halkının talepleri doğrultusunda aldıklarını ifade ederek Suriye rejimi ile yapılan diyalogların sonuçsuz kaldığını vurguladı. Mart ayının başlarında ise halk meclisi başkanı Said Ketatni Kuveytte düzenlenen Arap parlamenterler birliği konferansında yaptığı açıklamada Suriye devrim temsilcileri ile koordineli bir şekilde görüştiklerini ve altı noktada birleştiklerini ifade ederek Mısır diplomasisinin Suriye krizindeki yerini gösterdi:

- Öncelikle ülkedeki şiddet hemen durdurulmalı.
- Krizin çözümü için gerekenler belirlenmeli.
- Ciddi siyasi diyaloglar için girişimlerde bulunulmalı.
- Suriye halkına destek verilmeli.
- Tüm muhalifleri tek çatı altında birleştirmeli.
- Suriyeli mülteciler himaye edilmeli.

İhvanın Suriye rejiminden uzakta attığı her adım, onu muhaliflere biraz daha yaklaştırıyordu. İstanbul ve Tunusta yapılan “Suriyenin Dostları” toplantılarına katılması, devrimcilerin birleştirilmesi çağrısında bulunması bu adımlardan bazılarıydı. 23 mart 2012 de Muhammed Mursinin ülkenin yeni lideri olarak seçilmesiyle de başkanlık, siyasi rejim kanunlarının tamamlanmasıyla birlikte dış po-

litikanın belirlendiği makam olarak yerini aldı. Mursi dönemiyle birlikte Suriye krizine daha farklı bir tavır alan Mısır siyaseti ilk aşamada belirgin dalgalanmalara uğradı:

Mursi, Esad rejimini açık bir şekilde diktatörlükle suçlayarak ve Esadın düşürülmesinin siyasi bir gereklilik olmaktan da öte ahlaki bir vecibe olduğunu ifade ederek siyasi söyleminde bir sıçrama kaydetti. Buna karşılık Mısır- İran ilişkileri ciddi bir ilerleme kaydetti ve şubat 2013 de dönemin lideri Ahmedinejad Mısır Suriye krizinin çözümünde önemli bir aktör olarak gördüğünü, Mısırın dörtlü grubun içinde bulunması gerektiğini söyleyerek Kahireye bir ziyaret gerçekleştirdi.

Mursinin takip ettiği bu politik tarz, yalnızca Mısır siyasi çevrelerinde değil Suriye rejiminde ve muhalefesinde de yankı buldu. Şam yönetimi bir yandan Mısır- İran yakınlaşmasına karşı tepkisiz kalırken, diğer yandan ihvanın Rusya ve İrana karşı sert eleştirilerde bulunan muhalefetle olan ilişkisine karşı saldırgan bir tavır sergilemeye başladı. Bununla birlikte ihvanın bu diplomasisi uzun ömürlü olmadı ve 15 haziran 2013 de Mursi Şamla tüm diplomatik ilişkilerini kestiklerini, Şamdaki elçiliğini kapattıklarını, güvenlik konseyinden Suriyede uçuş yasağını uygulamaları çağrısında bulduklarını bildirdi. Bu aynı zamanda Mısırın Suud- Katar- Türkiye üçlüsünün safına katıldığının da açık bir işaretiydi.

Müslüman Kardeşler dönemi her yönüyle Suriye devrimine

tam desteğin sağlandığı bir dönemdi. Kahire sadece muhalifler için güvenli bir sığınak değil, Suriyeden kaçanlar için de gerekli kolaylıkların rahatça sağlandığı, Suriyelilerin ve Mısırlıların birbirlerine yaklaştıkları bir liman olmuştu.

Sisi dönemi

Savunma bakanı Abdülfettah Sisinin 3 temmuz 2013 da ihvana karşı yaptığı darbe ile Mısırın Suriyeye olan desteği de son bulmuş oldu. Bundan sonra rejim, Mısırın ulusal çıkarları adı altında ve ihvana olan düşmanlığı nedeniyle Esadı dolaylı olarak desteklemeye başladı. Ancak Sisi, Esada olan desteğini çeşitli sebeplerden dolayı açık bir şekilde gösteremedi. Birincisi, Suriye krizinin çözümünde öncelikli sorumluluğu üstlenmişti. Şimdi tutum değiştirmesi hem bölgesel hem de küresel açıdan sıra dışı olacaktı. İkincisi, Mısır ciddi bir finansal desteğe ihtiyaç duyuyordu. İhtiyacı olan para ise Suudi Arabistan ve BAE de vardı. Dolayısıyla kendisine mali yardımda bulunacak devletlerin tepkisini çekmemesi gerekiyordu. Bu yüzden Sisi zıt bir taktik izleyerek içinde Müslüman kardeşlerin de olduğu Suriyeli muhalifleri çevrelerken, kendi ülkesini henüz terk etmemiş ihvan üyelerine de baskı politikası uygulamaya başladı.

Mısırın Suriye ulusal koalisyonuna karşı takındığı tavır ise, koalisyonu Kahiredeki toplantılara ve Arap liginin çalışmalarına davet etmeyeceğini bildirmesiyle belirgin bir netlik kazandı. Sisi, ılımlı muhaliflerin desteklenmesi gerektiğini belirterek ulusal koalisyona karşı ulusal koordinasyon heyetini kuvvetlendirmeyi planlamıştı.

Radikal muhaliflerin kuşatılmasıyla da Suriye rejimi ile bir ilerleme kaydedildi ve 17 aralıkta Lazkiyedeki deniz akademisinin başkanı İmad el Esed liderliğindeki resmi heyet Kahirede karşılandı. Her ne kadar Mısır basını tarafından rutin bir ziyaret olarak değerlendirilse de bu karşılama Sisi politikasını ortaya koymaya yetmişti.

Sisinin bir diğer taktiği ise genelde Arap dünyasının özelde ise Suriyede yaşananları ihvan ve terör kavramlarıyla daraltması oldu. Suriyedeki terörle mücadele edilerek siyasi bir çözüme çağırılan Sisi, tam da rejime ve hem İranlı hem de Rus dostlarının beklentilerine cevap vermiş oldu. 20 ocakta “ittihadı imaratiyye” gazetesine verdiği röportajda Sisi, Esadın diyalog sürecinin bir parçası olduğunu vurguladı. Bu son atılımla da Esadı problemin kaynağı olarak gören körfezli dostlarının değil de Esadlı çözüm isteyen Rusyanın yanında olduğunu göstermiş oldu. Böylelikle Mısır ile özel ilişkiler olan Ankara- Doha- Riyad ittifakına karşı olarak, Kahireden başlayan, Bağdat ve Tahrandan geçerek moskovaya uzanan ortaklık da gün yüzüne çıkmış oldu. Suriyenin kuzeyinde Arap- Türk ortak kara birliklerinin oluşturulması fikri ise Ankara ve Kahire arasındaki ihtilafı belirginleştiren nedenlerden biri oldu. Ankara, ortaklığını, operasyonların rejimin hakim olduğu bölgelerin tümünde yapılması şartına bağlarken, Kahire tam tersine operasyonların Esadın olmadığı bölgelerle kısıtlanmasını talep etti.

Tüm bunların yanı sıra Mısırın Suriye krizindeki tutumu yalnızca siyasi ve askeri pozisyonla belirlenmedi. Sisi, Suriyeli mültecilerin ülkesine girişini yasaklayarak ve Mısırdaki yaşayan Suriyelilerin ha-

reket alanlarını kısıtlayarak sosyal bir krize yol açtı. Pek çok Suriyeli ailesiyle görüşme imkanından mahrum olurken, Mısır'a iltica etme hakkını da kaybetmiş oldular.

Kaynak: Hüseyin Abdülaziz / El Cezire

Dünya Bülteni için çeviren: Tuba Yıldız

dübam

Mısır'ın girişimindeki soru işaretleri

Ali Bedvan

Gazze'ye yapılan saldırılar konusunda gizli diplomatik koalisyonların arkasında olanlara göre kritik anlar hızlanmış durumda. Arap Ligi'nin hem ortalığın sakinleşmesi hem de Filistin tarafının zorlanması için Mısır'ı arabuluculuğa itme niyetinin altında daha çok, şu ana kadar hiçbir işlevi olmayan ve sorunlar yumağına dönüşen müzakere süreci bağlamında konuyu siyasi bir belgeye dönüştürerek bir anlamda küresel bir şekilde pazarlamak yatıyor.

Peki, Mısırın bu yeni arabuluculuk girişimini ve Gazze saldırılarındaki rolünü genel anlamda nasıl okumak gerek?

Tarafli aracılık

İsrail'in Gazze işgalini durdurmak için Mısır'ın başlattığı girişim için ilk söylenecek şey, Filistin halkının arzu ettiği ulusal standartlardan yoksun olması olabilir. Bu girişim -tüm küstahlığı ve kabalığıyla- , Gazze'deki direnişi "düşmanca eylemler" olarak nitelendirerek, cellât ve kurbanı, tilki ve koyunu, İsrail saldırganlığı ile kendi canını koruma olgusunu aynı teraziye koyup dengeleme çabasını gütmüştür. Bundan da önemlisi, tamamen tarafı olan bir çabadır. Uzun yıllar boyunca topraklarına karşı yapılan işgale karşı sabırla ve dirençle duran Filistin halkına karşı gösterilen düşmanlığın boyutunu görmezden gelmektedir. Gazze'nin, II. Dünya savaşında alan ve nüfus yüzdesi oransal olarak hesaplanıp

bombardımana tutulan Almanya'nın Dresden kenti gibi uzun yıllardır hava bombardımanına maruz kaldığı unutulmaktadır.

Mısırın bu girişimi, uluslar arası toplumun önünde Siyonizm'e ve Yahudi devletine bir "masumiyet" örtüsü örterken, işgal güçlerinin Filistin direniş güçlerine karşı yürüttüğü operasyonlar ile ceberut İsrail güçlerine karşı mütevazı silahlarıyla karşılık vermeye çalışan ve bir parça da olsa uykularını kaçırmayı başaran direniş güçlerinin eylemlerini paralel göstermeye çalışmaktadır. Bununla birlikte Mısır, her ne kadar bazıları zayıf olarak görse de direnişin siyasi kazanımlarını görmezden gelmektedir ve Filistin halkının haklarını elde etmesini istememektedir. Bunlardan biri, bölgede yıllardır süren ablukanın kalkmasıdır ki bu sadece Filistin tarafının değil tüm dünyanın talep ettiği bir haktır. Mısır, Filistinlilere "İsrail" çözümü sunmuş, Netanyahu hükümetinin isteklerine duyarlı ancak Filistin ulusunun isteklerini hasıraltı eden bir tavır takınarak, Gazze'de akan masumların kanına en küçük bir değer bile vermediğinin ispat etmiştir. Bu arabuluculuk oyunu, sadece İsrail ve Filistin heyetini en üst seviyede bir araya getirip sükuneti sağlamak ve güven ortamı oluşturmaktan başka bir şey değildir. Ancak burada Filistin tarafı ateşkesin ötesine sürüklenerek, beyhude tartışmalarla Filistinlileri aşağılamak düşüncesi hakimdir. Mısırın girişimi, İsrail'in işgal devleti olduğunu, Filistinlilerin işgale maruz kaldığı gerçeğini yansıtmaktadır. Filistin halkı "düşmanca eylemler" yapmamaktadır, işgal güçlerine karşı kendini savunmaktadır. Bu şekilde yapılmaya çalışılan ateşkes, sadece İsrail'e dinlenme fırsatı verecek ve vahşice eylemlerini daha da şiddetlendirmek için bir fırsat sunacaktır.

Arzu edilmeyen pozisyon

Peki, Mısır özellikle de söz konusu Gazze olunca böylesi bir rol oynamak istiyor? Gazze'ye yapılan her saldırı sonrasında kendisini tekrarlayan bir pozisyona neden girmek istiyor? Çok uzun yıllardan beri Mısırın resmi pozisyonuna pranga vuran kelepçelerden artık kurtulmanın vakti daha gelmedi mi? Mısır, artık Filistin meselesi konusunda tarihi görevine geri dönmeli değil mi? Mısır, Filistin için kandan nehirler yapmadı mı? Ancak şimdi başka bir Mısırın resmi tutumu – resmi pozisyon üzerinde ısrar ediyoruz, halkın tavrından bahsetmiyoruz- formüle edildi. İsrail ne zaman Gazze'ye düşmanca saldırırsa, gözler hemen Mısıra dönüyor. Bunun Mısırın yalnızca etkin bir Arap devleti olmasıyla bir ilgisi yok. Mısır aynı zamanda Gazze'ye doğrudan sınırı olan tek Arap devleti. Gazze'ye Mısır dışında doğrudan kapısı olan başka bir Arap ülkesi yok. İşte bu yüzden bu ülkenin liderleri ve onların siyasi tavırları, Gazze'deki gelişmelerin seyri hatta Filistin halkının özgürlük yolunda ilerlemesi açısından büyük önem arz ediyor. Bu siyasi bir coğrafya ve Mısırın ulusal güvenlik boyutudur. Bunun yanı sıra, Filistin ile Mısır arasında halen yaşanan bir tarih var ve bu canlı tarihe hiç kimse ne bir kir bulaştırabilir ne de onu sonlandırmaya gücü yetebilir.

Ancak ne yazık ki, Mısır'ın 1979'da imzalanan Camp David anlaşmasından bu yana İsrail'e karşı takındığı resmi tutumu, Filistin halkının beklemediği ve arzu etmediği bir niteliğe sahip. Hatta tam tersine, işgal güçlerine karşı attığı siyasi adımları veya Filistin-İsrail arasındaki arabuluculuk girişimleri, İsrail'in tehdit ve uyarılarını aktarmaktan başka bir işe yaramıyor. Bu vehmi tehditlerin bazıları da uzun yıllar Mısır istihbaratının başında olan Ömer Süleyman tara-

fından aktarılmıştı. Gazze'yle ve Filistin direniş güçleriyle yakından ilgilenen ve cebinde bir sürü sırla ölen Ömer Süleyman, eğer bir gün sırlarını açığa dökme fırsatı bulsaydı bugün sadece Filistin'in değil Mısır'ın da patlamaya hazır bir bomba olmasına sebep olabilirdi. İşte bu nedenle aklımıza Hüsnü Mübarek'in İsrail-Filistin arasında gidip geldiğinde sürekli tekrarladığı argümanı düşüyoruz: "Ben hiçbir tarafın yanında değilim. Ben sadece aracıyım!"

Mısır ve kaybolan rolü

Mısır resmi makamlarının sahiplendiği bu pozisyon, bölgedeki liderlik rolünü zarara uğrattıyor ki bu rol, Arap dünyasındaki merkezi ağırlığıyla da birebir uyumlu olması gereken bir rol. Çünkü Mısır Filistin konusunda ve Filistin ve İsrail arasındaki kriz dosyasını yönetmedeki stratejik önemi korunmaktadır. Ülke, geçen dört sene boyunca muazzam değişiklikler yaşamış olmasına rağmen yerini korumaktadır ancak değişimler ülkedeki mevcut militarist yönetimin sorgulanmasını da beraber getirmiştir. Şu an ne yazık ki, Abdülfettah Sisi, kendinden öncekileri de geçerek Gazze işgalinde yapabileceği en kötü performansı sergiliyor. Devrik lider Hüsnü Mübarek'in İsrail'e destek olması için Filistinlilere ve hatta Yaser Arafat'a yaptığı baskı ve İsrail'le suç ortağı olması da en az şimdiki durum kadar acı vericiydi. Yeni lider Sisi'nin iki gün önce istihbarat müdürü Muhammed Ferid Tahami'yi Tel Aviv'e göndermesi, 2008 de "Dökme Kurşun" operasyonundan hemen önce Tzipni Livni'nin Kahire'ye gelişini andıran bir durum.

Gazze'nin Sisi döneminde işgale uğramasıyla, Mübarek döneminde işgale uğraması arasında önemli farklar var. Sisi için Re-

fah sınır kapısını kapamak ve tünelleri yok etmek, “terör örgütü” Hamas'ın önüne geçmek için büyük ve önemli adımlar sayılıyor. Buna ek olarak ülkedeki bir takım medya kuruluşlarının özelde Gazze'ye genelde de tüm Filistinlilere karşı başlattığı kampanyalar, hatta daha da ileri gidip Netanyahu hükümetinden Hamas ve diğer direniş gruplarını yok etmek için saldırılarını sürdürmesi yönündeki çağrılar ise Mısır için büyük talihsizlik!

Kaynak: El Cezire

Dünya Bülteni için çeviren: Tuba Yıldız

dübam

İsrail'in kardeşi El Sisi

Zvi Barel

İsrail Başbakan Benjamin Netanyahu bir ayını başkomutan olarak nasıl geçirdi? Basitçe söylemek gerekirse, olağanüstü. Akıllı, bilgili, dengeli, ölçülü, hazırlıklı, duyarlı, vatanseverdi. Kendisini zafere adanmış ve zaferi kazanmıştı. Bir halk daha ne isteyebilirdi ki? Başka kim böylesine bir başkan veya başbakan olabilirdi ki?

Evet, Mısır. Abdülfettah el Sisi nasıldı? Bilgili, akıllı, silahlarına son derece sadık, aynı bizim gibi Hamas'tan nefret eden biri. Çıkarlarını bizim çıkarlarımıza göre düzenleyen, hoş bir şekilde konuşan ve bisiklet süren biri. Size birisini hatırlattı mı? Evet, el Sisi ile Netanyahu'nun kardeştir.

Aslına bakılırsa burada bir mukayese söz konusu değil. Nihayetinde Mısır İsrail'deki problemleri yaşamıyor. İtaatsiz ve işgalci bir devlet değil, uluslararası toplum tarafından kınanmış değil, Amerika'nın baskısı altında da değil. Bizimkiler gibi savaşları da yok, varlığı tehdit altında değil. Tek yapması gereken 90 milyon insanı desteklemek.

Bilhassa gurur kırıcı olan, Netanyahu'nun aksine, Mısır Başkanı'nın hükümet ortakları ile anlaşmaya varmaması ve muhalefetle mücadele halinde olmasıdır. Dümen onda, kararları o veriyor. Ordu onun düzenine itaat ediyor. Ana muhalefet Müslüman Kardeşler'i düpedüz hor kullanıyor.

Siz kıskançlıktan çatlamadan ve bizim öfkeli vatanseverlerimiz

bana “Git Mısır’da yaşa” demeden önce, biraz sakinleşelim. Neyse ki İsrail hala demokrat. Tüm bakanlar ve Knesset Üyeleri kendi fikirlerini özgürce ifade edebiliyorlar.

Eğer Dış İşleri Bakanı Avigdor Lieberman Gazze’yi yeniden işgal etmemiz veya İsrail’deki Arap vatandaşlardan kurtulmamız gerektiğini düşünürse, bunu saklamaz. Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Naftali Bennett, Hamas’ı yok etmemiz gerektiğini düşünüyor ve bunu saklama ihtiyacı duymuyor. Maliye Bakanı Yair Lapid Netanyahu’nun dirayetinde hayranlık duyuyorsa, bunu açıkça ifade ediyor.

Adalet Bakanı Tzipi Livni tarafları birleştirmekten başka şansı olmadığı için ikna olursa kimse onu susturamaz. Kimsenin bölgede neler olduğu hakkında bilgilendirmediği ve kararların herhangi bir müzakere yapılmadan alındığı için meslektaşım Barak Ravid’den yakınan bakanlar bile görevine son vermedi. Çünkü zaman birlik zamanıdır.

Daha da önemlisi, danışmanlık yapmayan kimse hesap vermek zorunda değil. Neleri berbat ettiğini açıklamak, soruşturma komisyonu ile karşı karşıya gelmek veya avukat tutmak zorunda değil. Körler ve dilsizler engelleri ile suçlanamazlar değil mi? Sol partiler bile sessiz kaldığında ve bir koyun sürüsü gibi davrandıklarında, kimse onları bağlı oldukları “tek insan, tek ses, ama sessiz” politikasından ayıramaz.

Sokağa çıkmak ve eylem yapmak? Home Front Command (İsrail’in Savunma Komutanlığı) 1000 kişiden fazla insanın bir araya toplanmasını yasaklamışken, kimse Hamas’ın ekmeğine bir seferde yağ sürmek istemez. Burada bir “Tahrir Meydanı” olma-

yacak. Biz sokağa çıkararak rejimi yıkmayacağız. Bizi Mısır'la nasıl karşılaştırabilirsiniz?

İsrail'in demokrasisi, Mısır'ın aksine, sadece sabit iki durum ile varlığını sürdürüyor; savaş ya da bir sonraki savaş için hazırlık. Buna karşın Mısır, kendisini daimi tehlike hissiyatından çoktan arındırmış, İsrail ile bir barış antlaşması imzalamıştır. Şimdi ise tamamen önemsiz şeylerle uğraşiyor; İslamcı terör ve Kahire'ye bombalı saldırı düzenleyen radikal teşkilatlar. Bunlar Hamas ile mukayese edilemez.

Mısır epey zamandır İsrail'le olan çatışmalarından kaynaklanan ve Filistin ile ilgili başarısızlıklarını açıklamaya veya meşrulaştırmaya çalışmayı bırakmıştır. El Sisi insanları seferber etmek istediğinde, onlardan ülke ekonomisini ve finansı canlandırmak için Süveyş Kanalı'na yeni bir yol yapmak için para bağışlamasını talep etmiştir.

Mısır, daha iyi savaşmak için değil, sivil hayatı geliştirmek için bir komutan atamıştır. Ayrıca, faşist eğilimli dini rejim iki yol önce demokratik bir şekilde güç kazandığında, insanlar bundan nasıl kurtulacaklarını biliyorlardı. Mısır'da İsrail'in aksine, Tahrir Meydanı, rejimle fiziksel ve ahlaki bir diyalog geliştirmiştir. Bunun için nüfuzunu kullanmıştır. Bizim İsrail'de bir meydana ihtiyacımız yoktur. Zaten herkes liderimizden yanadır.

Şimdi el Sisi'nin kardeşini kıskanma zamanı...

Kaynak: Haaretz

Dünya Bülteni için çeviren: Cansu Gürkan

dübam

Mısır - Etiyopya ve Nahda Barajı draması

Mısır- Etiyopya arasında süren “Nahda barajı” görüşmeleri bir kere daha başarısızlıkla sonuçlandı. Etiyopya'nın, ortak ülkeler arasında herhangi bir uluslararası nehirle ilgili olarak daha önce düzenlenen anlaşmaları ve kuraları görmezden gelip yok sayar gibi davranması bu başarısızlığın en önemli nedenlerinden biri.

Mısır, Nil suları üzerinde payına düşenin her damlasını kullanıyor ve gerek işletilmiş gerekse işletilmemiş suyu korumaya çalışıyor. Mısırın Nil suları üzerindeki haklarından bir damlasını bile tehlikeye düşürmesi demek, beşeri hayatın yanı sıra hayvanların ve bitkilerin geleceğini de tehlikeye düşürmesi demek. Mısır halkı pek çok kere tarihi ve meşru haklarına karşı saldırılara maruz kaldı. Ancak Mısır, Nil havzası hususunda kardeş ülkelerle her zaman müzakereye öncelik vermişti. Etiyopya'nın Nahda barajı için Mısır ve Sudan'ın taleplerine karşı vurdumduymazlığı devam ederse, bu iki ülke kendi haklarını korumak için bazı seçeneklere başvurabilirler. Çünkü vatanın savunulması ve insan hakları, her şeyin üzerinde gelir.

Etiyopya'nın Nil havzası için yapılan müzakerelerdeki umursamaz tavrı, Mısır'ın, konuyu BM, Güvenlik Konseyi veya Adalet Mahkemesi gibi uluslar arası kuruluşlara taşımasına neden oluyor. Şu an Mısır'ın

elinde Nil nehri için daha önceden yapılan anlaşma metinleri mevcut. Bu nedenle güçlü bir pozisyon alması ve Nahda barajı için Etiyopya'nın dayandığı tüm ülkelere ve şirketlere karşı ciddi bir muhafaza stratejisi geliştirmesi gerekiyor. Çünkü Mısır için önemli olan, hukuki temellerini ve halkını korumak. Bu hakları korumak için gerekli olan alternatiflerin gün yüzüne çıkarılmaması ise, sadece Etiyopyanın hak ihlali yapmasına fırsat veriyor.

MAVİ NİL: NEHİRİN RUHU VE ÇEKİŞME KONUSU

Nahda barajının dayandığı Mavi Nil, Nil nehrinin en önemli kolu ve Mısır'ın Nil nehri üzerindeki payının en önemli kaynağıdır. İngiltere 1882 yılında Mısır'ı işgal ettiğinde, 15 Nisan 1891'de Eritre'yi işgal eden İtalya ile bir protokol imzalamış, bu protokole göre İtalya Atbara nehri üzerinde sulama amaçlı herhangi bir tesis kurmayacağına dair taahhüde bulunmuştu. Atbara nehrinden yılda 13 milyar metreküp su tedarik ediliyor ve Avsan barajına yaklaşık 11,5 milyar metreküp su ulaşıyor ki bu da Nil nehrine su akışını etkileyen bir geçiş olarak sayılıyor.

Diğer taraftan İngiltere 15 Mayıs 1902 yılında Etiyopya'yla da bir anlaşmaya imza atmıştı. Buna göre Etiyopya kralı II. Menelik, mavi Nil üzerinde veya Tana gölü veya Sobat nehrinden Mısır ve Sudana dökülen suyun akışının azaltılması için tesis kurulmasına izin vermiş, ancak bu anlaşma Mısır ve İngiltere hükümetlerine danışıldıktan sonra yürürlüğe girme kararı alınmıştı. Yine 1906'da İngiltere, Fransa ve İtalya Londra'da bir araya gelip Etiyopya(Habeş) konusunda bir anlaşma imzalamışlardı. Anlaşmanın 4. maddesi, İngiltere'nin çıkarlarını korumak

için işbirliğini, Mısırın Nil havzasındaki özellikle de mavi Nil sularının Mısıra dökülmesi hususundaki çıkarlarını korumak için gereken şartları öngörüyordu. 7 Mayıs 1929'da Mısır başbakanı Muhammed Mahmud Paşanın, Nil suları hakkında verdiği nota, İngiliz yüksek komiserliği tarafından onaylandı ve bugüne kadar bu anlaşma geçerliliğini korudu.

İngiliz tarafı bu anlaşmayı, Sudan, Uganda, Kenya ve Tanzanika'daki tüm İngiliz idareleri adına imzalamıştı. Anlaşmanın en önemli vurgusu Mısırın Nil suları üzerindeki kazanımlarını ortaya çıkarmak yanı sıra yıllık hissesini 48 milyar metreküp olarak belirlemesiydi. Anlaşmada Ayrıca Nil nehrinin veya Etiyopya'daki kolları üzerinde gelecekte yapılacak herhangi bir projede elde edilecek kazanımlarda Mısırın hissesi de göz önünde bulundurulmuştu.

Uluslararası ilişkilerdeki halef-selef kuralları gereğince, Mısır, İngiltere işgalinin son bulmasından sonra İngiltere tarafından imzalanan bu anlaşmaların mirasçısı konumuna geldi. Bunların içinde Nil nehrinin Etiyopya kolundan Mısır ve Sudan'a suyun akışında hiç bir azalma olmadan sağlanmasını içeren bir madde de vardı. Bu şekilde Mısır hem 7,5 milyar metreküp olan payını yüksek bir baraj inşa ettikten sonra 55 milyar metreküpe çıkarıyor, hem de baraj inşası sayesinde denize dökülen suyu da kurtarmış oluyordu. Sudanın bu projedeki payı ise 11 milyar metreküp ile sınırlı kalmıştı. Etiyopya ise, mavi Nil ve kolları üzerinde baraj yapımı meselesini 1960'larda batının desteğini de alarak gündeme getirmişti. Etiyopya, Amerika'nın ve Batının dönemin lideri Cemal Abdünnasır'a yaptıkları baskı

çerçevesinde, kışkırtıcı bir politika izlese de, Nasır kendi döneminde Mısırın Afrika'da ve uluslararası arenadaki rolünü iyi değerlendirerek bu baskıyı geri itmeyi başardı. Bu yüzden Etiyopya, mavi Nil ve kolları üzerindeki baraj projesini 1996 yılına kadar gerçeğe dönüştüremedi.

Nil en önemli kaynaklarından birini barındıran Etiyopya, denize sınırı olmayan iç bir ülke ve aslında herhangi bir diğer ülkenin coğrafi açıdan tehlikeli ve zayıf noktasını oluşturuyor. Eski ismiyle Habeş olan Etiyopya, 90 milyon nüfusa sahip. Ülkenin GSMH'sı ise 40 milyar dolar, nüfusun %78'i ise yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Ancak Çin'den aldığı destek sayesinde son on yıl içinde %9'luk ortalama ile Afrika'nın en hızlı ekonomik büyümesi gösteren ülkesi oldu.

BARAJ KRİZİ: ALTERNATİFLERİN YOKLUĞU ETİYOPYA'YI TAHRİK EDİYOR

Çok daha büyük ve geniş kapsamlı olması için tasarlanan ve bu çerçevede Nahda barajı veya "Millenium" ismiyle anılan baraj, Etiyopya'nın mavi Nil üzerinde uygulanması planlanan en büyük projelerinden biri. 4,8 milyar dolar olan barajın maliyeti, Etiyopya'nın GSMH'sinin neredeyse %12 sine tekabül ediyor. Barajın uzunluğu Sudan sınırına 1800 metre yakınlığına kadar ulaşıyor ve plana göre başlangıçta 20 milyar metreküp olan rezervuarın kapasitesi 44 milyar metreküpe çıkarıldı. Şu anki tasarıya göre ise bu oran 74 milyar metreküpe kadar çıkarılmak isteniyor.

Barajın hidroelektrik santrali 6 bin megawat üretmek için tasarlanmıştır. Yani Mısır'daki Asvan barajının hidroelektrik santralinin ürettiği enerjinin üç misli daha büyük. Etiyopya, barajın sadece elektrik üretmek için hizmet edeceğini, mavi Nil'in akışını kesmeyeceğini ve suyun Mısır ve Sudan'a akmaya devam edeceğini tekrar tekrar ifade etse de, pek inandırıcı gözüküyor. Ancak uluslar arası bir anlaşmaya çerçevesinde her iki ülkenin de Nil üzerindeki hakları korunursa Etiyopya bu ifadelerini kanıtlayabilir.

Dikkate alınması gereken bir diğer nokta da, barajın yapıldığı yerin engebeli ve sınırlı bir alan haricinde tarımsal projelerin uygun olmadığı bir bölgede yapılmış olması. Bu nedenle Etiyopya'nın ihtiyaç duyduğu enerji üretiminden barajın rolünün ne kadar olduğu yeniden değerlendirilmeli. Şu bir gerçek ki, baraj rezervuarının doldurulması, Mısır ve Sudana Nil nehrinden akan suyun büyük bir bölümünün kesilmesine neden olacak. Dolayısıyla baraj rezervuarının kapasitesi ve doldurulma süresi de göz önünde bulundurulması gereken konulardan biri. Eğer Mısır Etiyopya ile baraj konusunda müzakerelere başlarsa, krizin çözümü için birçok seçenek gün yüzüne çıkabilir. Çünkü alternatiflerin olmaması demek, sadece bir tarafın isteklerine teslim olma gerekliliği mantığına yol açar.

KRİZDEN ÖNCE...

Mısır ve Etiyopya arasındaki bu baraj krizi, daha büyük bir çatışmaya dönüşmeden bazı önlemlere ve önerilere ihtiyaç duymaktadır. Şöyle ki:

1. Mısır-Sudan ve Etiyopya arasında varılacak bir anlaşma olmadan herhangi bir projeyi hayata geçirmekten kaçınılmalı. Özellikle de Etiyopya'nın Mısır ve Sudana etki edecek Nil'in kolları üzerinde planladığı projeler yeniden gözden geçirilmeli. Elbette Mısır ve Sudanın da kendine ait planlar vardı ancak bunlar kendi iç sınırları dahilindeydi ve diğerlerine etki etmeyecek cinstendi. Nahda barajının inşasının devamı, Etiyopya'nın Nil suları için daha önce yapılan anlaşmaları ihlal ettiği ve münferid hareket ettiği anlamına geliyor. Bu nedenle baraj yapımının bir an önce durdurulması ve Mısır- Sudan- Etiyopya arasında ciddi müzakerelerin başlaması gerek.

2. Etiyopya, Mısır ve Sudanın Nil nehri üzerindeki payını uluslar arası bir anlaşma çerçevesinde benimsemesi gerekiyor. Mısır ve Sudanın Nahda barajına onay vermesi için bu anlaşmanın yağılması şart. Eğer Etiyopya iddia ettiği gibi yalnızca elektrik üretimi için baraj yapmaya çalışıyorsa anlaşmaya imza atarak güvenilirliğini göstermek durumundadır. Anlaşma yapılmadığı takdirde ise Etiyopya, Mısır ve Sudanın haklarını ihlal etmeye devam edecektir.

3. Mısır ve Sudanın, Etiyopya'nın planlarının gerçekçiliği üzerinde durmaları ve Nil'in kolları üzerindeki havzalarda elektrik üretimi için hazırlanan projelerde Etiyopya'nın sınırlarını belirlemeleri gerekmektedir. Bu sınırlar Mısır ve Sudanın irtifak hakları çerçevesinde belirlenmelidir. İrtifak hakkına göre, herhangi bir uluslararası nehirde bir devlete bir yıl boyunca su akışı sağlanması durumunda bu devletin su hakkı doğmaktadır.

4. Üç ülke arasında rezervuar kapasitesi için yapılacak olan müzakerede sınırlar güvenli bir şekilde, Mısır ve Sudanın haklarına etki

etmeyecek derecede ve mühendislik kuralları içinde belirlenmeli. Aynı şekilde rezervuarın doldurulma işlemi de Mısır ve Sudanı da menfi yönde etkilememeli.

5. Mısır, Etiyopya'nın elektrik üretimi projesini iyi niyetli bir girişim olarak görmeli, Mısırlıların da kabul edeceği şartlar dahilinde projeye destek vermelidir. Yoksa bu durum Mısır'a düşman ülkelerin işine yarayacak ve müdahil olacaklardır.

6. Barajın yapımı için Mısır ve Sudanın da Etiyopya ile birlikte bir bütünlük içinde çalışması gerekir. Çünkü barajın başına gelebilecek her hangi bir yıkım sadece Etiyopya'yı değil Mısır ve Sudanı da büyük ölçüde etkileyecektir.

7. Her durumda Mısır'ın konuyu uluslararası mecraya taşıması gerekmektedir. Çünkü Nil nehrinden aldığı suyun her bir damlasında Mısır halkının payı vardır ve bu konudaki her hangi bir aksaklık tarım hayatının, hayvancılığın ve temel gereksinimlerin zarara uğramasına neden olacaktır. Mısır, Nil nehri üzerindeki haklarının korunmasını talep ederken aynı zamanda Etiyopya ile işbirliği içinde olacağını da özellikle vurgulamalıdır.

8. Etiyopya, Mısırın Nil nehri için sahip olduğu hakların Mısır halkı için ne kadar önemli olduğunun farkına varmalıdır. Bunun yanı sıra Mısırın tek bir damla suyu bile dağıtacak lüksü yoktur. Bu yüzden Etiyopya'nın Mısır'a karşı baraj konusu yüzünden düşmanlık beslemesi ve adil olmayan yaklaşımlarda bulunması nehrin kardeş ülkeleri için bir vebal olmaktan başka bir şey olamayacaktır.

Kaynak: Ahmed Seyid Neccar/ Ahram

Dünya Bülteni için çeviren: Tuba Yıldız

dübam

Mısır, Yemen'deki Suud saldırılarına katılmaya hazırlanıyor

Ali El Mücahidi

Suudi Arabistan Yemen'e hava saldırısı düzenliyor. Harekat, Arap ülkeleri koalisyonu ile, Yemen'de hızla yayınlan Huti isyancılarını saf dışı bırakmayı amaçlıyor.

Suud jetleri, Perşembe günü Yemen çevresindeki – ve Mısır savaş gemileri – Orta Doğu'daki başlıca güçler arasında bir hesaplaşma haline gelen Şii isyancılara karşı, Araplar tarafından yürütülen bir saldırıyı başlatmak için Suud jetleri Perşembe günü Yemen çevresinde yerini aldı ve Mısır savaş gemileri hazırlanmaya başladı.

Suudi Arabistan ve Arap müttefikleri Hutiler olarak bilinen Şii isyancılarından sonra Yemen krizinin içine girdi. Huti isyancılar destekçilerini kuzeyden güneye doğru yönlendirerek, ülkenin Suud yanlısı olan ve Batı tarafından desteklenen başkanını kaçırmaya zorladı.

Bu hamle, ayaklanmaları genişledikçe Hutiler için desteğini arttıran İran'daki Şii güçleri ile Suudi Arabistan ve diğer Sünni devletler arasında, zaten gergin olan ilişkiyi daha da kızıştırmıştır.

Bazı yetkililer savaşın tırmanacağı konusunda uyarılarda bulunuyor. Suudi devlet televizyonu, Perşembe günü, bir kara saldırısı için çalışıldığını söyledi ama daha fazla detay vermedi. Mısır'ın dış ilişkiler bakanı Sameh Shoukri, Arap dışişleri bakanıyla yaptığı bir görüşmede, ülkelerinin Huti karşıtı savaşı desteklemek için "eğer gerekirse kara kuvvetlerini gönderebileceklerini" söylemişti.

Resmi haber ajansları, Yemen için dört Mısır savaş gemisi gön-

derildiğini ve Perşembe akşamı ulaşacağını duyurmuştu.

Kara kuvvetleri muhtemelen Yemen'de geniş bir alanda kontrolü ele geçirmiş olan ve ülkenin askeri güçlerinden ve eski başkan Ali Abdullah Saleh'den güçlü bir destek alıyor gibi görünen Huti'den gelen sert bir direniş ile karşılaşacaktı.

Televizyonda yayınlanan bir konuşmada, Huti lideri Abdulmalik el-Huti Yemenilerin Suudi Arabistan tarafından gerçekleştirilen "suçlu, haksız ve gayrimeşru saldırısı"na karşı olacaklarını öngördüğünü söyledi.

Fakat askeri baskı, isyancıları Başkan Abd Rabbuh Mansur al-Hadi'yi başkentte ev hapsine mahkûm ettikten sonra çöküşe uğrayan iktidar paylaşımı konuşmalarına zorlayabilirdi.

Suudi Arabistan, devam edecek bir savaşa hazırlandığını söyleyerek, en güçlü kuvvetlerini harekete geçirdi. Birçoğu kendi rollerini kabul etmekten kaçınsa da 10 ülke de Suudi Arabistan tarafından yönetilecek bir koalisyona katılmanın daha iyi olacağına inanıyor.

Bahreyn Perşembe günü Suudi Arabistan'ın yardım çağrısına 12 savaş jeti göndererek cevap verdiklerini söyledi. Ürdün'deki Petra News Agency, isimsiz "resmi" kişileri bildirerek, Ürdün'ün de saldırıda yer aldığını söyledi. Rapor Ürdün'e nasıl yardım edildiğini belirtmiyordu ama yardımın savaş jetlerinden oluştuğu düşünülüyor. Sudan operasyona katılabileceğini ve Pakistan da savunma bakanının Cuma günü krallığa nasıl yardım edebileceğini değerlendirmek için Suudi Arabistan'ı ziyaret edebileceğini söyledi.

Birleşik Devletler Hadi'yi el-Kaide'ye karşı savaşmak için kilit bir yardımcı olarak görüyor, çünkü Yemen cephesi oldukça tehlikeli görülüyor. Washington Suudi Arabistan tarafından yönetilen bu ope-

rasyonu desteklemek için istihbarat yardımı ve diğer lojistik destekleri sağlamayı teklif etti.

Suudi Arabistan ve müttefikleri tarafından gerçekleştirilen güç gösterisine İran'ın nasıl bir tepki verebileceği hala net değil. İran dışişleri bakanı Muhammed Cevad Zarif, İran'ın Arapça yayın yapan al-Alam kanalında, "Yemen'deki krize dâhil olmak için çaba harcamayacağız." dedi. Fakat Reuters Haber ajansı, ismini belirtmeden, bir üst düzey İran yetkilisinin "Tahran için askeri bir müdahale seçeneklerinin olmadığı"ni söylediğini yazdı.

Suud Krallık'a bağlı el-Arabiya haber ajansına göre, Suudi Arabistan, Yemen'deki operasyon için 100 savaş jeti, 15.000 asker ve donanma birliği tahsis etti.

Suudi yetkililer Hadi'yi tekrar iktidara getirmek istediklerini söylediler. Kendisi çarşamba günü, Aden'in güney limanındaki son ileri karakolundan alındı. Perşembe günü ise, Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da, bir askeri hava üssünde tekrar görüldü.

Arap ittifakının başkanı Nebil el Arabi ve Mısır'dan Shoukri, Perşembe günü, Arap dışişleri bakanlarının gerçekleştirdiği toplantı sırasında, yetkililerin mevcut krize cevap verebilmek için birleşmiş bir askeri güç oluşturmaya karar verdiklerini duyurdu. Bu mesele daha sonra, Cumartesi günü, Mısır'da bir sahil tatil kenti olan Şarm el-Şeyh'de başlayan Arap Zirve'sinde tartışıldı.

Yemen'deki hava saldırıları Perşembe gününün ilk saatlerinde başladı. Suudi savaş jetleri, San'a'daki en önemli sivil hava alanını ve Huti'lerin kontrolü altında olan Dailami hava kuvvetlerini vurdu ve uçak pistini ve dört Yemen hava kuvvetleri uçağını dağıttı.

Ayrıca Saada'nın güneyinde de hava saldırıları vardı; muhteme-

len Huti liderini vurmak amaçlanıyordu.

Yorum yapma izni olmadığı için ismi açıklanmadan konuşan bir Yemen Sağlık Bakanlığı yetkilisine göre saldırılarda en az 23 kişi hayatını kaybetti. Bu kişiler arasında altı çocuk ve dört kadın bulunuyor, dedi, ve en az 47 kişi ağır yaralı.

“Bu sabah korkunçtu. Bombalama sesleri ile uyandık,” dedi 35 yaşındaki Salah Muhammed. Hava yolları çalışanı olduğun için hava alanına yakın oturuyordu. Patlamalar başladığında annesinin, kız kardeşinin ve çocuklarının güvenliğini sağlayabilmek için üst kata koştuğunu söyledi.

“Hepimiz alt kattaki holde toplandık ve bombalama sesleri dinene ve uçaksavarlar kuvvetlenene kadar orada bekledik. Elektrik kesilmişti ve neler olduğu konusunda hiçbir fikrim yoktu. Çocuklar ağlıyordu ve hepimiz çok endişeliydik.” dedi.

Saldırı azalmaya başladığında, hasarı görmek için dışarı çıktığını söyledi. Havaalanının yanındaki en az altı ev paramparça olmuştu, dedi. “Böyle eylemlere karşıyız, bu resmen bir istilaydı.”

Yine de diğer çevre sakinleri Hutilerin direniş göstermesinden minnettar olduklarını söylediler.

Bir telekomünikasyon şirketinde danışmanlık yapan 34 yaşındaki Osama Muhsin Alabdali, “Tüm yabancı askeri müdahaleye karşıyım,” dedi. “Fakat yine de, Hutilerin durdurulmasına çok sevindim çünkü artık güneye doğru geliyorlardı.”

Huti destekçileri Perşembe günü San’a’da, bu saldırılara yönelik büyük bir protesto düzenlediler. Güney’e doğru, Huti’ler tarafından çevrilmiş bir şehir olan Taiz’de, saldırıyı desteklemek için çevre sakinleri toplanmıştı. Bölgesel televizyonda gösterilen görüntülere

göre, bazıları “Teşekkürler, Suudi Arabistan,” yazılı pankartlar taşıyordu.

Hadi hükümeti, askeri müdahale için, Kuveyt, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Katar’dan oluşan Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi’ne başvurdu.

Mısır devlet gazetesi Al-Ahram’a göre, Mısır, Kızıl Deniz’e, Süveyş Kanalı yoluyla dört savaş gemisi gönderdi. İsmi açıklamayan bir asker, gemilerin, Mısır’a ait denizlerdeki kontrolü sağlamak için gönderildiğini fakat “eğer gerekirse her an silahlı kuvvetler tarafından işgal etmeye” hazır olduklarını söyledi.

İsviçre’de, Devlet Sekreteri John F. Kerry, Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi dışişleri bakanlığı ile yaptığı bir telefon konferansına katılmak için, İran’la yaptıkları nükleer konuşmaları ile zaman harcadı. ABD hükümeti, Yemen’deki terör karşıtı hareketi mevcudiyetini, Huti’ler nedeniyle yeniden sağlamalıydı.

Bu sırada Yemen’de finans piyasasında çok hızlı oynamalar meydana geldi.

Suudi Arabistan, Yemen’de en son askeri hareketini 2009’da gerçekleştirmişti. Bu hava saldırısı, Suudi sınırlarının yakınındaki Huti’lere karşı, sınır koruyucularının ateş altında olduğunu söyledikten sonra gerçekleşmişti.

Rapora destek verenler: Heba Habib, Kahire; Shaiq Hussain, İslamabad; Daniela Deane, Londra; ve Brian Murphy ile Karen DeYong, Washington.

Dünya Bülteni için çeviren: Cansu Gürkan

dübam

> DÜBAM DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

Darbe sonrası Mısır Dış Politikası

> 2015 KASIM
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net/dubam

